

13.4.13 USKONTO

Uskonnon opetus yhtenäistyy, koska kaikille eri uskontojen opetussuunnitelmille on opetussuunnitelman perusteissa laadittu yhteiset tehtävä, oppimisympäristöt ja työtavat, tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit. Tämän lisäksi eri uskonnoista on laadittu omat tarkennetut oppimääräkriteerit. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan sekä perusteiden yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten että eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta.

Opetussuunnitelmarunko on laadittu evankelisluterilaista uskonnon opetusta silmällä pitäen.

Uskonnon opetus järjestetään oppilaiden enemmistön uskonnollisen yhdyskunnan mukaisesti eli evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksena. Kaikki evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat oppilaat osallistuvat tähän uskonnon opetukseen. Lisäksi oppilas, joka ei kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon, voi huoltajan ilmoituksen perusteella osallistua tähän opetukseen.

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuulumattomilta huoltajilta kysytään, osallistuuko oppilas ev.lut. uskonnon opetukseen, elämäkatsomustietoon vai mahdollisesti muuhun oman uskontonsa mukaiseen opetukseen.

Vähintään kolmelle perusopetuksessa ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev.lut. uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta. Samoin vähintään kolmelle uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, jotka eivät osallistu ev. lut. uskonnon opetukseen, järjestetään elämäkatsomustiedon opetusta.

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Evankelis-luterilaisen uskonnon opetuksella vahvistetaan suomalaisen kulttuurin ja historian yleissivistävää ymmärtämistä ja se on myös osa perinnekasvatusta. Evankelis-luterilaisen uskonnon opetus tukee ja vahvistaa lasten sosiaalisten suhteiden rakentumista, toisten huomioon ottamista ja suvaitsevaisuutta. Se on osa eettistä kasvatusta ja kartuttaa uskontoja koskevaa tietoa ja ymmärrystä.

Vuosiluokilla 1-2

Uskonnon opetuksessa tutustutaan oman perheen uskonnolliseen ja katsomukselliseen taustaan. Opetuksessa perehdytään evankelisluterilaisen uskonnon keskeisiin kertomuksiin ja tarinoihin ikäkauden mukaisesti. Vuodenkierto ja vuodenajan juhlat tarinoineen rytmittävät lukuvuoden opetusta, ja tarinoiden välityksellä tuetaan luokkayhteisössä ja lähiympäristössä moraalien kehitystä: toisten tukemista ja huomioon ottamista. Oppitunneilla tulee mahdolliseksi omien tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen siten, että harjaantuu myös kyky tunnistaa toisen tunteita ja ottaa muiden näkemykset huomioon. Oppilaat harjaantuvat toimimaan vastuullisesti ja oikeudenmukaisesti.

Vuosiluokilla 3-6

Opetuksessa laajennetaan ja syvennetään opiskeltavan uskonnon perustietoja. Tarkastellaan opiskeltavan uskonnon syntyä ja leviämistä. Tuntikeskustelut tukevat oppilaan eettisen pohdintakyvyn heräämistä. Keskeisiä aiheita ovat yksilön vastuu omista teoistaan, vuorovaikutustaidot, ihmissuhteet ja ystävyysmerkitys. Ryhmässä esiin tulevat erilaiset näkemykset auttavat oppilasta ymmärtämään muiden ajattelutapoja ja kehittämään suvaitsevaisuutta. Tämä tukee myönteistä luokka- ja kouluyhteisön rakentamista.

Vuosiluokilla 7-9

Opetuksessa tutustutaan kulttuurin ja uskonnon yhteyteen, maailmanuskontoihin ja uskonnottomuuteen. Uskontoa tarkastellaan niin tieteen, taiteen, median, politiikan, yhteiskunnan kuin populaarikulttuurin näkökulmasta. Pohditaan ja analysoidaan uskonnon vaikutusta yhteiskuntaan sen eri osa-alueilla. Opetus tukee nuoren oman katsomuksen kehittymistä, eettistä vuoropuhelua, syy-seuraussuhteiden löytämistä ja ymmärtämistä sekä antaa valmiuksia ja rohkeutta elää ja vaikuttaa alati muuttuvassa maailmassa. Keskeisenä tarkastelun kohteena ovat ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä eri uskontojen ja katsomusten eettiset näkemykset. Uskonnon opetus tarjoaa nuorelle voimavaroja hänen etsiessään omaa tietään kohti aikuisuutta.)

Uskonnon opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

- T1 Herättää oppilaassa mielenkiinto uskonnon opiskelua kohtaan
- T2 Ohjata oppilasta tutustumaan kertomusten kautta opiskeltavaan sisältöön
- T3 Ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon vuodenkiertoon, juhliin ja tapoihin
- T6 Tukea oppilasta kehittämään haluaan toimia oikeudenmukaisesti
- T7 Ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta itsestään, luokkayhteisöstään sekä ympäristöstä ja luonnosta

Vuosiluokka 2

- T2 Ohjata oppilasta tutustumaan opiskeltavan uskonnon kertomuksiin, käsitteisiin ja symboleihin
- T4 Kannustaa oppilasta tutustumaan oppilasta muihin oman luokan, koulun ja uskontojen ja katsomusten tapoihin ja juhlaperinteisiin
- T5 Auttaa oppilasta kehittämään, tunnistamaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan
- T6 Tukea oppilasta kehittämään haluaan toimia oikeudenmukaisesti, kykyä eläytyä toisen asemaan sekä toisen ihmisen ajatusten ja vakaumuksen kunnioittamista
- T7 Ohjata oppilasta eettiseen pohdintaan ja ottamaan vastuuta omasta itsestään, yhteisöstään sekä ympäristöstä ja luonnosta
- T8 Antaa oppilalle valmiuksia omien mielipiteiden esittämiseen, perustelemiseen ja erilaisten mielipiteiden ymmärtämiseen

Vuosiluokka 3

T1 Auttaa oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin (Vanha testamentti) ja kertomuksiin

T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan Vanhan testamentin kielen erityispiirteitä

T12 Auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankuvaa ja luottamusta elämään

Vuosiluokka 4

T2 Ohjata oppilas perehtymään evankelisluterilaisen uskonnon tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan Raamatun kielen erityispiirteitä

T4 Ohjata oppilasta etsimään tietoa Uudesta testamentista ja kotiseurakunnasta sekä auttaa oppilasta ymmärtämään Uuden testamentin ja sen tarinoiden merkitystä kristinuskolle.

T6 Tutustuttaa oppilas kristinuskon leviämiseen Suomeen keskiajalla

T10 Ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja

T11 Antaa oppilaalle mahdollisuus keskustella eettisistä kysymyksistä

Vuosiluokka 5

T1 Auttaa oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin

T2 Ohjata oppilas perehtymään evankelisluterilaisen uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä

T4 Ohjata oppilasta etsimään uskontoa ja kotiseurakuntaa koskevaa tietoa

T5 Perehdyttää oppilas Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin

T7 Antaa oppilaalle valmiuksia kunnioittaa omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytyä luontevasti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa

T8 Ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin ja periaatteisiin

T9 Auttaa oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti Lapsen oikeuksien julistukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta

T10 Ohjata oppilasta arvioimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja

T11 Antaa oppilaalle mahdollisuus keskustella eettisistä kysymyksistä

Vuosiluokka 6

T2 Ohjata oppilas perehtymään evankelisluterilaisen uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin

T3 Auttaa oppilasta hahmottamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä

T4 Ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä

T6 Tutustuttaa oppilas jo keskiajalta Euroopassa vaikuttaneisiin kolmeen uskontoon: juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin

T8 Ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin

T10 Ohjata oppilasta arvioimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja kestävän kehityksen näkökulmasta

T11 Antaa oppilaille mahdollisuus keskustella eettisistä kysymyksistä ja opetella perustelemaan omia näkemyksiä

Vuosiluokka 7

T1 Ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin monimuotoinen vuorovaikutus sekä opiskeltaviin uskontoihin liittyvä monimuotoisuus

T2 Auttaa oppilasta syventymään opiskeltavien uskontojen levinneisyyksiin ja vaikutuksiin eri puolilla maailmaa

T3 Ohjata oppilas perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa, siten että oppilas ymmärtää uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutussuhteen, tuntee maailman suurten uskontoperinteiden erityispiirteitä ja yhdistäviä tekijöitä sekä tutustuu uskonnottomuuteen

T4 Ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia teemoja mediassa

T5 Auttaa oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja ja hahmottamaan uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja

T6 Perehdyttää oppilas eri uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin

T7 Auttaa oppilasta arvioimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuisista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina

T8 Rohkaisee oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

T11 Rohkaista oppilaita kohtaamaan myönteisen vuorovaikutuksen hengessä erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Vuosiluokka 8

T2 Auttaa oppilasta syventymään evankelisluterilaisen uskonnon juuriin, lähteisiin, oppiin ja opetukseen

T3 Ohjata oppilas perehtymään kristinuskon monimuotoisuuteen ja eri herätysliikkeiden vuorovaikutukseen

T8 Rohkaisee oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

T9 Auttaa oppilasta rakentamaan omaa elämänskatsomustaan ja vahvistaa hänen elämäntaitojaan

T11 Rohkaista oppilaita kohtaamaan myönteisen vuorovaikutuksen hengessä erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Vuosiluokka 9

T3 Ohjata oppilas tutustumaan Suomen uskontojen ja katsomusten perinteisiin ja taustoihin sekä uskonnottomuuteen

T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan uskonnollisia teemoja mediassa, taiteessa ja populäärikulttuurissa

T6 Perehdyttää oppilas eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin sekä ihmisoikeuksiin

T8 Rohkaisee oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin

T10 Innostaa pohtimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan
T11 Rohkaista oppilaita kohtaamaan myönteisen vuorovaikutuksen hengessä erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa, jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla

Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

Vuosiluokka 1

Luokkayhteisössä toimiminen yksin ja yhdessä; tutustuminen luokkatovereihin ja heidän perheisiinsä (S1, S3), oppilaan omat teot ja niiden seuraukset, erityisesti vastuu toisista ihmisistä ja luonnosta sekä ihmisen hyvinvointi, luokkayhteisön ryhmäytyminen (S3). Oman uskonnon juhlat, pyhät ajat ja perinteet sekä erilaisten juhlien sisältö, merkitys ja tavat viettää juhlia (S1, S2), esim. vuodenaikajuhlat. Kristillisiin arvoihin sopivia satuja/tarinoita Jeesus-lapsesta, joissa huomioidaan kysymykset toisen asemaan eläytymisestä, ihmisarvosta ja yksilöllisyydestä, ja joilla voidaan kehittää oppilaan tunnetaitoja (S1, S2, S3).

Vuosiluokka 2

Syvennetään oman uskonnon juhlien laadullisuutta (S1) ja oppilaan lähiympäristön uskontojen keskeisiä tapoja ja juhlia (S2). Huomioidaan myös uskonnottomuus luokkayhteisössä (S2). Hyvän ja kauniin vaaliminen erilaisten oman uskonnon tarinoiden ja legendojen kautta. Hyvän ja pahan sekä vastakohtaisuuksien kohtaaminen kristillisten tarinoiden kautta. Ihmisen ideaalin esittäminen tarinoiden ja legendojen avulla (S3).

Vuosiluokka 3

Keskeisenä sisältönä keskitytään Vanhan testamentin kertomusten kautta oman uskonnon lähteisiin, historiaan, rituaaleihin, arvoihin ja sääntöihin (mm. kymmenen käskyä) (S1). Tutustutaan myös muihin oman uskonnon ilmenemismuotoihin esimerkiksi taiteen ja/tai tieteen kautta (mm. freskot tai Vanhan testamentin eri käännökset). Kristillinen, globaali vastuu maailman hyvinvoinnista; lähtökohtana luomiskertomus (S3). Huomioidaan juutalaisuus kristinuskon perustana (S2).

Vuosiluokka 4

Keskeisenä sisältönä Uuden testamentin kertomukset: Jeesuksen lapsuus ja elämä sekä Jeesuksen kaste Jordanilla ja Pyhän hengen laskeutuminen. Esille nostetaan myös muita Jeesuksen elämään läheisesti liittyviä henkilöitä, esim. Johannes Kastaja, Maria Magdalena, Jeesuksen opetuslapset. (S1) Kotiseurakunta ja sen työntekijät. Peilataan nykyajan seurakunnan työntekijöiden työnkuvaa teollistumista edeltävän ajan vastaaviin tehtäviin. Tutustutaan myös alustavasti lähetystyöhön kirkon toimintatapana. (S1) Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon käsittely mediassa ja tutustutaan kotiseurakunnan tiedottamiseen. (S2)

Rakkauden kaksoiskäsky ja Kultainen sääntö Jeesuksen opetusten kokoavina elämänarvoina (S3).

Vuosiluokka 5

Keskeisenä sisältönä Uuden testamentin kertomukset, esim. pääsiäisen tapahtumat tarkemmin. Painotetaan kertomusten opetuksellista sisältöä ja käydään keskustelua niistä. (S1)

Kristinuskon rituaalit: uskontunnustus, Isä meidän -rukous, Herran siunaus (S1)

Kirkkovuosi seurakunnassa (S1)

Tutustutaan Eurooppalaisen kulttuurin ja kristinuskon katsomukselliseen taustaan antiikin sekä muinaisuskontojen ja -kulttuurien vaikutusta vasten (S2).

Kannustetaan oppilaita nostamaan esille henkilökohtaisia eettisiä/moraalisia kokemuksiaan. (S3)

Vuosiluokka 6

Apostolien teot, alkuseurakunnan synty, kristinuskon leviäminen ja jakautuminen, lähetystyö.

Kirkkorakennukset ja kirkkotaide (S1)

Kristinuskon sisäinen monimuotoisuus: luterilaisuus, katolisuus, ortodoksisuus, protestanttisuus ym. (S1)

Juutalaisuuden ja kristinuskon vertailu sekä islamin leviäminen. (S2)

Sisältöjen valinnassa huomioidaan uskonnon käsittely mediassa ja kriittinen medialukutaito. (S2)

Keskeisenä sisältönä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen sekä oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaalin vastuun näkökulmiin tutustuminen. Pohditaan mm. alkuseurakunnan synnyn ajan kulttuuria Rooman vallan alla (esim. Kymmenen käskyä, Rooman lait ja kristinuskon luonne). Pohditaan myös oman elämän arvoja suhteessa ehdottomaan roomalaisuuteen ja lähimmäisen rakkautta korostavaan kristinuskoon. (S3)

Vuosiluokka 7

Reformaatio ja kirkon aseman muutos (1500-luvulla) (S2)

Maailman uskonnot ja niiden levinneisyys, uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus (mm. uskonpuhdistus) sekä uskonnottomuus, uskontojen näkyvyys ja käsittely mediassa (S2)

Uskontojen vuorovaikutus suhteessa toisiinsa, uskontokritiikki, uskonnon ulottuvuudet (S2)

Moniuskoiset perheet ja maahanmuutto (S1-3)

Vuosiluokka 8

Kristinuskon synty - kehitys - merkitys (S1)

Kristilliset yhdyskunnat ja herätysliikkeet sekä niiden vaikutus (S1)

Uskonnon ja tieteen suhde muuttuvassa maailmassa (S2)

Raamattu pyhänä kirjana, Raamatun tulkinta ja käyttö, Raamatun kulttuurivaikutuksia (S1)

Vanha testamentti kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin juurina sekä Uusi testamentti kristinuskon synnyn ilmentäjänä (S1)

Ekumenia, myös mahdollisesti hengellinen musiikkiperinne

Vuosiluokka 9

Suomalainen katsomusperinne, uskonnonvapaus ja uskonnottomuus (S1)

Suomalaiset muinaisuskonnot ja kansanperinne

Evankelis-luterilaisen kirkon ekumenia ja kirkkomusiikki

Ajankohtaisia yhteiskunnallisia ja eettisiä kysymyksiä, sekä uskontojen näkyvyys ja käsittely mediassa (S2-3)

Ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, YK ja sen työntekijät (kuten rauhanneuvottelijat), ihmisoikeuksien loukkaaminen, holokausti (S3)

Osallistuminen ja vaikuttaminen yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä uskonnot rakentamassa yhteiskuntarauhaa (S3)

Uskonto yksilön ja yhteiskunnan voimavarana (S2)

Oman elämäkatsomuksen ja etiikan vahvistaminen

Kristillisten kirkkojen eettiset painotukset ja raamatun ja etiikan suhde (S3)

Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 opetuksen työtapoina käytetään ikäkauden mukaisia tarinoita, kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin. Opetus on keskustelevaa, kiireetöntä ja avointa, jossa oppilaiden omat ajatukset, havainnot ja kokemukset saavat tulla esiin. Oppilaita rohkaistaan suulliseen vuorovaikutukseen, ja näin luodaan perusta vuorovaikutustaitojen kehittymiselle, jotta lapsilähtöisyys toteutuu mahdollisimman hyvin. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee opetuksen toiminnallisuutta.

Vuosiluokilla 3-6

Oppimisen työtapoina jatkuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja keskustelut, johon liittyy vähitellen myös uskontoon liittyvien sanojen merkityksen ymmärtäminen. Opetuksessa voidaan toteuttaa projekteja sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppitunneille pyritään luomaan tunnelma, jossa omista kokemuksista ja ajatuksista kertominen on sujuvaa, kuuntelevaa ja muut huomioon ottavaa. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja annetaan tilaa kokemusten syntymiselle. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden ymmärtämistä.

Vuosiluokilla 7-9

Oppimisen työtapoina jatkuvat toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja keskustelut, joihin liittyy uskonnollisen sanaston syvällinen ymmärtäminen ja käyttäminen. Keskustelujen kautta voidaan saavuttaa sellaiset vuorovaikutustaidot, että ihmisten ja uskontojen moninaisuutta on mahdollista tarkastella kunnioittavasti, arvostavasti ja kiireettömästi välttämättä nopeita päätelmiä ja perusteettomia mielipiteitä. Opetuksessa toteutetaan projekteja sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden syvällistä ymmärtämistä. Mediasta tapahtuvan tiedonhankinnan ja tiedon tuottamisen avulla nostetaan esille median käyttämiseen ja tiedon todellisuuteen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa, kuuntelemaan ja keskustelemaan siten, että samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset kielitaito- ja kulttuuritaustat, edellytykset ja tarpeet. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa, kuuntelemaan ja keskustelemaan siten, että samalla huomioidaan oppilaiden erilaiset kielitaito- ja kulttuuritaustat, edellytykset ja tarpeet. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Otetaan huomioon oppilaiden erilaiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen taidot ja tarvittaessa ohjataan omien tekstien muotoilemisessa ja kannustetaan edistyneempiä oppilaita tuottamaan itsenäisesti aiheeseen liittyvää materiaalia. Kannustetaan oppilaita työskentelemään erilaisissa ryhmäkokoontamisissa vastuullisesti.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilasta ohjataan ilmaisemaan oma mielipiteensä rohkeasti ja rakentavasti. Oppilasta ohjataan opiskelun aiheen tiedonhakuun monipuolisista lähteistä ja lähteisiin kriittisesti suhtautuen. Tarvittaessa tiedonhakua harjoitellaan ohjatusti. Oppilasta ohjataan monipuolisten tehtävien ratkaisemiseen ja hänen oppimistaan tuetaan sopivien tehtävien avulla. Edistyneemmille oppilaille tarjotaan esim. laajempia tehtäviä.

Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa

Vuosiluokka 1

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, muut työskentelytaidot, tekemisen laatu, tehtäviin tarttuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 2

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, työskentelytapojen vakiintuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 3

- Arvioidaan: työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus tunneilla
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 4

- Arvioidaan: itsenäiset työskentelytaidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, suhtautuminen koulutyöhön
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 5

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, muiden huomioiminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 6

- Arvioidaan: itsenäinen työskentely, omatoimisuus, aloitteellisuus ja ryhmässä toimiminen, oma tuottaminen ja soveltaminen, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, vastuuntunto, tiedonhaun taidot
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen,	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon

tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin		uskonnon monilukutaito	keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri	S1, S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä

uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin			uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemaansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Vuosiluokka 7

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 8

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely, harrastuneisuus, aktiivisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 9

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, aktiivisuus ja harrastuneisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, mm. osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, numeroarviointi välitodistuksessa, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Uskonnon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan uskonnon ja kulttuurin vuorovaikutus sekä tunnistamaan uskontoon liittyvä monimuotoisuus	S1, S2	Uskontojen merkityksen hahmottaminen kulttuurissa ja yhteiskunnassa	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä uskontoon liittyviä piirteitä ympäröivässä kulttuurissa.
T2 ohjata oppilasta syventämään tietojään opiskeltavasta uskonnosta ja sen vaikutuksista	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitseminen	Oppilas osaa kuvailla opiskelemaisensa uskonnon syntyhistoriaa ja vaikutusta. Hän tuntee uskonnon perusopetukset sekä osaa mainita tärkeimmät lähteet.
T3 ohjata oppilasta perehtymään uskontoihin ja katsomuksiin eri puolilla maailmaa sekä uskonnottomuuteen	S2	Maailmanuskontojen ja erilaisten katsomusten tunteminen	Oppilas osoittaa hallitsevansa perustiedot suurista maailmassa vaikuttavista uskonnoista ja uskonnottomuudesta. Hän osaa kuvailla uskonnoissa ja

			katsomuksissa vallitsevaa moninaisuutta.
T4 ohjata oppilasta tuntemaan eri uskontojen ja katsomusten tapoja ja symboleita sekä tunnistamaan uskonnollisia aiheita mediassa, maailmanpolitiikassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa	S1-S3	Uskonnon ja kulttuurin lukutaito	Oppilas osaa nimetä eri uskontoperinteiden tapoja ja symboleja. Hän osaa antaa esimerkkejä uskonnollisista aiheista mediassa, taiteessa ja populaarikulttuurissa.
T5 ohjata oppilasta havaitsemaan ja arvioimaan erilaisia argumentaation tapoja sekä uskonnon ja tieteen kielen välisiä eroja	S1, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä erilaisista argumentaation tavoista sekä joistakin uskonnon ja tieteen kielen välisistä eroista.
T6 ohjata oppilasta perehtymään eettisen ajattelun keskeisiin käsitteisiin, ihmisoikeuksiin sekä opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen ja katsomusten eettisiin periaatteisiin	S3	Etiikkaa koskeva tieto ja ihmisoikeusetiikka	Oppilas tuntee ja osaa nimetä etiikan keskeisiä käsitteitä. Hän osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeussopimukset ja kertoa niiden keskeisestä sisällöstä. Oppilas tuntee opiskeltavan uskonnon sekä muiden uskontojen ja katsomusten eettisiä periaatteita.
T7 auttaa oppilasta pohtimaan uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina	S1, S3	Uskontojen ja katsomusten merkitys globaalisti	Oppilas osaa kuvailla ja arvioida uskontojen ja katsomusten maailmanlaajuista merkitystä ihmisten valintojen perusteina ja ohjaajina.
T8 rohkaista oppilasta pohtimaan ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä, ajankohtaisia eettisiä kysymyksiä ja omien arvojen suhdetta niihin	S1, S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii ihmisyyteen kuuluvia elämänskysymyksiä ja osaa kertoa ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä.

T9 innostaa oppilasta tutkimaan omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja niiden vaikutusta hyvinvointiin ja kannustaa kestävään elämäntapaan	S2, S3	Eettinen ajattelu	Oppilas pohtii omien valintojensa eettisiä ulottuvuuksia ja osaa kertoa niiden vaikutuksesta omaan ja toisten ihmisten hyvinvointiin ja kestävään tulevaisuuteen.
T10 rohkaista oppilaita kohtaamaan erilaisia ihmisiä nyt ja tulevaisuudessa jatko-opinnoissa, työelämässä ja vapaa-ajalla	S1-S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokka 1

- Tarinoiden mieleen palauttaminen ja uudelleen kertominen itsenäisesti ja ryhmässä (L1)
- Oppilaita kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä ja noudattamaan hyviä tapoja (L2)
- Oppilaita kannustetaan huolehtimaan itsestä ja toisista (L3)
- Evankelis-luterilaisen kirkon symbolit ja kirkolliset kuvat (L4)
- Oppilailla on tilaisuus oppia ennakoimaan työskentelyn mahdollisia vaikeuksia ja kohtaamaan myös epäonnistumisia ja pettymyksiä (L6)
- Opetuksessa vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta (L7)

Vuosiluokka 2

- Oppilaita rohkaistaan luottamaan itseensä ja näkemyksiinsä ja olemaan samalla avoimia uusille ratkaisuille (L1)
- Opetukseen sisällytetään tilaisuuksia oppilaille harjaantua esittämään mielipiteensä rakentavasti (L2)
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista (L2)
- Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden (L3)
- Evankelis-luterilaisen kirkon symbolit ja kirkolliset kuvat (L4)
- Oppilaita ohjataan sosiaalisen kanssakäymisessä tarvittavien taitojen hallintaan, kuten monimuotoisten viestien tulkitsemiseen, tuottamiseen ja arvottamiseen (L4)
- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti (L6)

- He oppivat työskentelemään yhdessä ja saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista (L7)

Vuosiluokka 3

- Oppilaiden kysymyksille annetaan tilaa ja heitä innostetaan etsimään vastauksia ja kuuntelemaan toisten näkemyksiä (L1)
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan (L2)
- Oppilaita kannustetaan pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvien ketjussa (L2)
- Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen (L3)
- Vanhan testamentin symboliikkaa: tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla (L4)
- Muiden mielipiteiden kuunteleminen ja toimiminen ryhmässä (L6)
- Osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen opetellaan keskustelemalla kouluyhteisön turvallisissa puitteissa (L7)

Vuosiluokka 4

- Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua (L1)
- Luokka- / Koulukirjastosta tiedonhaku sekä tutustuminen kirjastoon (L1)
- Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan elinympäristöään ja sen kulttuuriperintöä sekä omia sosiaalisia, kulttuurisia ja katsomuksellisia juuriaan (L2)
- Oppilaat saavat mahdollisuuden kantaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä, harjoittelevat tunnistamaan omia tunteita ja kasvavat huomaamaan ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon tärkeyden (L3)
- Tiedonhaku ja Raamatussa käytetty kieli (Uusi testamentti) (L4-5)
- Seurakunnan tiedotuskanavat (L4-5)
- Oppilaita ohjataan tuntemaan oman seurakunnan yhteiskunnallisia ja taloudellisia rakenteita ja toimintatapoja (L6)
- Luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle luokan, kouluyhteisön ja kotiseurakunnan asioita kohtaan (L7)

Vuosiluokka 5

- Oppilasta tuetaan hakemaan, arvioimaan, muokkaamaan, tuottamaan sekä jakamaan tietoa ja ideoita (L1)
- Uuden testamentin keskeisten paikkojen kulttuuriin tutustuminen (L2)
- Oppilaita ohjataan ymmärtämään, että jokainen vaikuttaa toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen (L3)
- Oppimateriaalina hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ilmaisultaan monimuotoisia ja eri kielillä kirjoitettuja tekstejä eri lähteistä ja mahdollistetaan niiden kulttuuristen yhteyksien ymmärtäminen (L4-5)
- Oppitunneilla harjoitellaan ryhmätoimintaa ja projektityöskentelyä (L6)

- Oppilaita kannustetaan demokraattisia oikeuksia ja vapauksia vastuullisesti käyttäviksi, aktiivisiksi kansalaisiksi sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan osallisuutta (L7)

Vuosiluokka 6

- Syy-seuraus -suhteiden ymmärtäminen, kausaaliajattelu (L1)
- Tutkiva ja luova työskentelyote, yhdessä tekeminen sekä mahdollisuus syventymiseen ja keskittymiseen, mikä edistää ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä (L1)
- Kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin tavat ja rituaalit (L2)
- Kouluyhteisössä ja koulun ulkopuolella tehtävässä yhteistyössä oppilaat oppivat havaitsemaan kulttuurisia arvoja, toimimaan ympäröivässä kulttuurissa ja välittämään, muokkaamaan ja luomaan kulttuuria. Oppilaita kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä ja noudattamaan hyviä tapoja. (L2)
- Henkilökohtaiset rajat omassa elämässä ja uskonnossa; oppilaita ohjataan suojaamaan yksityisyyttään ja henkilökohtaisia rajojaan (L3)
- Monilukutaidon opetus osana uskonnon opetusta tähtää oppilaiden viestintätaitojen kehittymiseen niin perinteisissä kuin mediaa ja teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä, oppimisympäristöissä (L4)
- Tieto- ja viestintäteknologian mahdollisuuksia hyödynnetään tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä (L5)
- Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuunsaattamisessa sekä työn ja työn tulosten arvostamiseen (L6)
- Oppilaita ohjataan tarttumaan asioihin aloitteellisesti ja etsimään erilaisia vaihtoehtoja (L6)
- Koulussa kunnioitetaan oppilaiden oikeutta osallistua päätöksentekoon ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (L7)
- Oppilaat oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen (L7)
- Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun sekä saavat kokemuksia myös kansalaisyhteiskunnan osallistumiskeinoista ja niiden käyttämisestä. Kokemusten kautta oppilaat oppivat vaikuttamista, päätöksentekoa ja vastuullisuutta. Samalla he oppivat hahmottamaan sääntöjen ja sopimusten sekä luottamuksen merkityksen. (L7)

Vuosiluokka 7

- Oppilaita ohjataan näkemään asioita uusilla tavoilla, hakemaan uutta tietoa ja siltä pohjalta pohtimaan ajattelutapojaan (L1)
- Kulttuurisesti kestävä elämäntapa ja monimuotoisessa ympäristössä toimiminen edellyttävät kulttuurista osaamista, arvostavan vuorovaikutuksen taitoja ja keinoja ilmaista itseään ja näkemyksiään (L2)
- Oppilaita ohjataan näkemään katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana (L2)
- Oppilaita ohjataan hahmottamaan, jäsentämään ja ymmärtämään erilaisia kulttuurisia viestinnän muotoja ja opetuksessa tähdätään kriittiseen ja kulttuurisen lukutaitoon (L4)

- Oppilaita opastetaan käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vastuullisesti ja turvallisesti, sekä ohjataan heitä käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa sekä tutkivassa ja luovassa työskentelyssä (esim. ryhmätyö) (L5)
- Oppilaita ohjataan työskentelemään yhdessä ja he saavat tilaisuuksia harjoitella neuvottelemista, sovittelemista ja ristiriitojen ratkaisemista sekä asioiden kriittistä tarkastelua. Oppilaita kannustetaan myös pohtimaan ehdotuksiaan eri osapuolten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä oikeudenmukaisen kohtelun näkökulmista. (L7)

Vuosiluokka 8

- Oppilaita ohjataan käyttämään hankkimaansa tietoa itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa ongelmanratkaisuun, argumentointiin, päättelyyn ja johtopäätösten tekemiseen (L1)
- Oppilaita ohjataan asettumaan toisen katsomuksen omaavan henkilön asemaan ja tarkastelemaan asioita ja tilanteita eri näkökulmista (L2)
- Perusajatuksena on se, että oman kulttuurin tuntemisen ja itsetuntemuksen kautta löytyy tie kestävään ja turvalliseen elämäntapaan. Näitä harjoitellaan mm. keskustelujen, draaman ja kirjoittamisen keinoin. (L3)
- Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa uskonnon opetuksessa välineitä tehdä omia ajatuksia ja ideoita näkyväksi monin eri tavoin. Tärkeätä on myös yhdessä tekemisen ja oivaltamisen ilo, mikä vaikuttaa opiskelumotivaatioon. (L5)
- Oppilaita rohkaistaan suhtautumaan uusiin mahdollisuuksiin avoimesti ja toimimaan muutostilanteissa joustavasti ja luovasti. (L6)
- Harjoitellaan osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä vastuullista suhtautumista tulevaisuuteen (L7)

Vuosiluokka 9

- Koulun muodostaman oppivan yhteisön jäsenenä oppilaat saavat tukea ja kannustusta ideoilleen, jolloin heidän toimijuutensa voi vahvistua (L1)
- Oppilaita ohjataan näkemään kulttuurien, kielten ja katsomusten moninaisuus myönteisenä voimavarana ja arjen ilmiöihin vaikuttavana tekijänä suomalaisessa kansan- ja uskonperinteessä (L2)
- Oppilaat oppivat tuntemaan ja ymmärtämään hyvinvointia ja terveyttä edistävien ja sitä haittaavien tekijöiden sekä turvallisuuden merkityksen elämänkaaren etiikassa (L3)
- Oppimistilanteissa oppilaat välittävät hankkimaansa tietoa, etsivät ratkaisuja ongelmiin ja tuottavat uutta tietoa eri muodoissa ja eri välinein, yksin ja yhdessä muiden kanssa (L4)
- Pohditaan, miksi tieto- ja viestintäteknologiaa tarvitaan opiskelussa, työssä ja yhteiskunnassa ja miten näistä taidoista on tullut osa yleisiä työelämätaitoja (L5)
- Oppilaat saavat perusopetuksen aikana yleisiä valmiuksia, jotka edistävät kiinnostusta ja myönteistä asennetta työtä ja työelämää kohtaan. Tällöin kiinnitetään huomiota myös yhteistyön ja työelämän edellyttämään asianmukaiseen käyttäytymiseen. (L6)
- Ympäristö- ja eläinetiikka, kestävä kehitys eettisenä teemana (L7)

13.4.14 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Oppiaineen tehtävä

Yleisesti

Elämäkatsomustiedossa ihminen nähdään luovana, ympäristöönsä ja kulttuuriinsa vaikuttavana toimijana. Ihminen jakaa, kokee ja tuottaa merkityksiä, katsomuksia ja inhimillistä toimintaa niin yksilönä, yhteisönä kuin kulttuuriperinteen vaalijana. Elämäkatsomustiedon tehtävänä on ohjata oppilasta tutustumaan, ymmärtämään ja arvioimaan erilaista ja tuttua inhimillistä elämää, toimintaa ja ajattelua, sekä hahmottamaan asioiden välisiä syy-seuraussuhteita. Toisaalta oppiaineen ydintehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia vaikuttaa omaan ajatteluunsa ja toimintaansa tavalla, joka edistää hänen mahdollisuuksiaan löytää oma arvokas tiensä elämässään. Tähän rohkaistaan hyödyntämällä opetuksessa oppilaiden omaa ja ikäkauden mukaista ajattelu- ja kokemusmaailmaa avoimella ja pohtivalla otteella. Opetuksen tehtävänä on ylläpitää suvaitsevaisuuden, vastuullisuuden ja demokraattisen kansalaisuuden arvoja. Nopeasti muuttuvassa ja globalisoituvassa maailmassa elämäkatsomustiedon tehtävänä on tarjota oppilaalle katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystä, sekä rikastuttaa hänen eettisen, tutkivan ja kriittisen ajattelu- ja toimintakykynsä kehittämistä. Elämäkatsomustiedon tehtävänä on opettaa elämönhallinta-, kommunikointi-, itsetuntemus-, vuorovaikutus-, ajattelu- ja oppimaan oppimisen taitoja, sekä rohkaista aktiivisuuteen, vaikuttamiseen ja vastuunottoon.

Vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 elämäkatsomustiedossa harjoitellaan yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. Lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa tuetaan kuuntelemalla ja arvostamalla oppilaan kokemuksia ja ajatuksia. Opetuksen tehtävänä on rikastuttaa lapsen kulttuurista symbolituntemusta ja merkityssanastoa sekä eettistä ajattelua taiteen ja kokemisen menetelmin. Tarinoiden välityksellä tuetaan luokkayhteisössä ja lähiympäristössä moraalin kehitystä: toisten tukemista ja huomioon ottamista. Opetuksessa annetaan tilaa mielikuvien, kysymysten ja oivallusten synnylle. **Leikin ja draaman keinoin voidaan harjoitella tuntemuksien ja ajatuksien sanoittamista.**

Vuosiluokilla 3-6

Elämäkatsomustiedon erityisenä tehtävänä vuosiluokilla 3-6 on antaa oppilaalle työkaluja ja kulttuurista tietoa oman ajattelun ja toiminnan kehittämiseen eettisesti kestäväälle pohjalle. Oppiaine tukee oppilaan moraalin kehitystä sekä eettisen pohdintakyvyn heräämistä. Keskeisenä tarkastelun kohteena ovat **kulttuurien ja erilaisten uskomusten tuntemus**, lasten oikeudet, yksilön vastuu omista teoistaan, vuorovaikutustaidot, ystäväyden merkitys

ihmissuhteissa sekä myönteinen, kaikki jäsenensä toimintaansa mukaan ottava, luokka- ja koulu yhteisön rakentaminen. Kykyjä etsiä ja arvioida tietoa sekä ilmaista itseään tuetaan.

Vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon tehtävänä vuosiluokilla 7-9 on antaa oppilaille eväitä oman identiteetin ja maailmankuvan rakentamiseen ja arvioimiseen. Opetuksen tehtävänä on tarjota tarpeeksi laajan yleissivistyksellisen tietopohjan lisäksi malleja hyvän ja eettisen elämän saavuttamiseksi. Opetus tukee nuoren oman katsomuksen kehittymistä, eettistä vuoropuhelua, syy-seuraussuhteiden löytämistä ja ymmärtämistä sekä antaa valmiuksia ja rohkeutta elää ja vaikuttaa alati muuttuvassa maailmassa. Opetuksen tulee tukea nuoren oman tulevaisuuden haltuunottoa ja suunnittelemista.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet

Vuosiluokka 1

- T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua
- T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin
- T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua
- T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia
- T6 rohkaista oppilasta pohtimaan oikean ja väärän eroa sekä hyvyyttä
- T8 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisten yhteiselämän perusteita
- T9 ohjata oppilasta kunnioittamaan ja arvostamaan omaa ympäristöään ja luontoa

Vuosiluokka 2

- T1 ohjata oppilasta kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua
- T2 rohkaista oppilasta ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan eri tavoin
- T3 ohjata oppilasta arvostamaan omaa ja muiden ajattelua
- T4 edistää oppilaan taitoa tehdä kysymyksiä ja esittää perusteltuja väitteitä
- T5 ohjata oppilasta tunnistamaan kokemiensa arkipäiväisten tilanteiden syitä ja seurauksia sekä eettisiä ulottuvuuksia
- T7 edistää oppilaan tuntemusta lähiympäristönsä kulttuurin piirteistä

Vuosiluokka 3

- T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
- T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
- T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta

Vuosiluokka 4

- T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
- T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita

T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Vuosiluokka 5

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä ymmärtämään kulttuurista moninaisuutta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään

Vuosiluokka 6

T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä ymmärtämään kulttuurista moninaisuutta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään.

Vuosiluokka 7

T2 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelmaan
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden hyväksymiseen ja ymmärtämiseen niin, että oppilas kasvaa suvaitseväiseksi ja vastuulliseksi kansalaiseksi
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti

Vuosiluokka 8

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa
T4 ohjata oppilasta tuntemaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita
T8 tukea oppilasta kehittämään eettistä ajatteluaan ja tunnistamaan vastuun ja oikeuksien näkökulmat
T9 ohjata oppilasta huomaamaan ja ymmärtämään eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään
T10 rohkaista oppilasta toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi ja vaikuttamaan paikallisesti ja globaalisti

Vuosiluokka 9

T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia uskomusjärjestelmiä, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa
T4 ohjata oppilasta pohtimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja
T8 tukea oppilasta kehittämään eettistä ajatteluaan ja tunnistamaan vastuun ja oikeuksien näkökulmat
T9 ohjata oppilasta huomaamaan ja ymmärtämään eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään
T10 rohkaista oppilasta toimimaan vastuullisesti kestävän tulevaisuuden hyväksi ja vaikuttamaan paikallisesti ja globaalisti

Elämäkatsomustiedon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet

(Koska ryhmät ovat yhdessä 1-3/1-2, ja 4-6/3-6, näiden tavoitteiden esittelemisen koulun OPS:ssa järjestöntä näin.)

Vuosiluokka 1

Harjoitellaan toisen kunnioittavaa kohtaamista ja kuuntelemista ja erilaisen ajattelun ja elämäntapojen arvostamista (S1,S2).

Syvennyttään tarinoihin, joissa käsitellään hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän teemoja. (S1)

Harjoitellaan tekojen eettistä arviointia opettajan kertoman ja oppilaan kuvittaman tarinan kontekstissa (S3).

Tarinoiden aihepiirit voivat sivuta monia aiheita ystävydestä erilaisista kulttuureista ja maailmansyntykäsityksistä, (S1,S3)

Etsitään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia (S4).

Vuosiluokka 2

Syvennyttään toisaalta tarinoihin, jotka kertovat ihmisen hyvyydestä ja toisaalta tarinoihin, jotka valottavat säännön, luottamuksen, rehellisyyden ja reiluuden merkityksiä tai tarkastelevat omien valintojen ja toiminnan vaikutusta omaan ympäristöön. S1, S3, S4

Tutustutaan alustavasti lapsen oikeuksiin ja asemaan eri puolilla maailmaa. Perekdyttään erilaisiin kulttuureihin niiden kansantarinoiden perusteella ja opitaan arvostamaan maailman kulttuuriperinnön rikkautta. Pohditaan omaa identiteettiä ja erilaisia tapoja elää ja ajatella. S3, S2

Vuosiluokka 3

Tutkitaan oikeudenmukaisuuden ilmenemistä jokapäiväisessä elämässä. Harjoitellaan toisen kohtaamista ja erilaisten näkökulmien arvostamista. Käsitellään tarinoita, joissa arvo ja normi tai onnellisuus ja hyvä elämä ovat keskeisiä käsitteitä. S1

Tutkitaan eri näkökulmista kysymystä ”Kuka minä olen?” S2

Perekdyttään ihmisten yhteiselämän perusteisiin. Käsitellään sopimuksen, lupauksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, suomalaisen ihmisen arkipäivän tilanteissa ja ympäristöissä, myös tekojen eettistä arviointia S3

Vuosiluokka 4

Perekdyttään suomalaiseen kulttuuriin ja maailman kulttuuriperintöön. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. S2

Perekdyttään erilaisiin aikakäsityksiin ja maailman selittämisen tapoihin esimerkiksi Kalevala. S4

Vuosiluokka 5

Tutkitaan vapautta ja vastuuta, verrataan esimerkiksi antiikin kreikkalaista vapauskäsitystä nykyajan vapaus-käsitykseen. Harjoitellaan oman näkemyksen esittämistä ja perustelemista suhteessa yhteiselämän vaatimukseen. S1 Pohditaan rauhan ja demokratian merkityksiä. S3

Vuosiluokka 6

Perekdyttään suomalaisiin kulttuurivähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Harjoitellaan oman näkemyksen perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin. S2

Perekdyttään lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumista lähellä ja kaukana. S3

Pohditaan maailmankäsitysten ja maailmankuvan vaikutusta ihmisten elämään sekä niihin liittyviä erilaisia tietokäsityksiä. Tutkitaan luonnon ja ihmisen tulevaisuutta sekä kestävää kehitystä. S4

Vuosiluokka 7

Perekdyttään Unescon maailmanperintökohteisiin ja seurataan kulttuurin ilmenemistä.

Tiutustutaan erilaisiin teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin, esimerkiksi sekulaariin humanismiin, kristinuskoon ja islamiin. Tutustutaan eri katsomusten kohtaamisen historiaan

sekä arvioidaan katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista erilaisissa yhteiskunnissa. S1 Tarkastellaan kulttuurista moninaisuutta rikkautena, oikeutena ja eettisenä kysymyksenä. S2

Vuosiluokka 8

Tutustutaan ihmisarvoon, ihmisoikeuksiin ja ihmisten väliseen yhdenvertaisuuteen. Tutustutaan erilaisiin käsityksiin ihmisen ja luonnon suhteesta, esim. humanistiseen, utilistiseen, mystiseen ja luontokeskeiseen. S3

Perehdytään luonnon ja yhteiskunnan kestäväen tulevaisuuden mahdollisuuksiin sekä ympäristöetiikkaan liittyviin kysymyksiin kuten eläinten oikeuksiin. Pohditaan, miten voidaan toimia vastuullisesti kestäväen tulevaisuuden hyväksi. S3

Vuosiluokka 9

Tutustutaan etiikan peruskysymyksiin ja pääsuuntiin. Pohditaan hyvän elämän lähtökohtia ja yleisinhimillisiä arvoja: totuus, hyvyys, kauneus ja oikeudenmukaisuus. Perehdytään teon eettisen arvioinnin näkökulmiin, kuten teon tahallisuuteen, tekijän tarkoitukseen ja teon seurauksiin. Sovelletaan eettistä lähestymistapaa ja käsitteistöä nuorten arjessa esiintyviin tilanteisiin. Perehdytään sosiaalisessa mediassa ja muissa tiedotusvälineissä esiintyviin ajankohtaisiin kysymyksiin eettisestä näkökulmasta. S2

*Perehdytään maailmankuvan ja maailmankatsomuksen käsitteisiin. Keskustellaan oppilaan kanssa, jotta hän saisi tukea elämäkatsomuksen ja identiteetin rakentamista varten. S1
Perehdytään ihmisoikeuksien kehitykseen ja ihmisoikeusloukkauksiin, kuten holokaustiin. S3*

Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet

Vuosiluokilla 1-2

Elämäkatsomustiedon tunneilla pyritään mahdollistamaan oppimisympäristö, jonka turvallisuuteen oppilas voi kokea luottavansa. Luokanopettajan tunneilta tutut tai muunnetut rituaalit, runo-kertomus-vihkotyö yms. voivat tarjota oppilaille tutun ja turvallisen tuntirakenteen.

Kiinnitetään huomiota ryhmäytymiseen ja konfliktien, esim. kiusaamisen purkamiseen. Jokainen yksilö kohdataan erilaisena, mutta samanarvoisena persoonana. Oppilaita rohkaistaan suulliseen vuorovaikutukseen, ja näin luodaan perusta vuorovaikutustaitojen kehittymiselle. Draaman kautta toiminnallisuus, kokemuksellisuus ja elämyksellisyys tukevat oppilaan ymmärrystä ihmisten moninaisuudesta. Työtapoina käytetään ikäkauden mukaisia tarinoita, kertomuksia, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa sekä vierailijoita ja vierailuja eri kohteisiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee opetuksen toiminnallisuutta.

Vuosiluokilla 3-6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa huomioidaan oppilaiden erilaiset oppimisen tavat ja pyritään siihen, että kaikki tuntisivat itsensä hyväksytyksi. Menetelmiä voivat olla esimerkiksi

erilaiset retket, tarinat, musiikki, leikit ja draama. Mitä tapaa käytetäänkin, voi olla hyödyllistä käyttää enemmän pitkiä aikoja samaa menetelmää kuin vaihtaa joka tunti^[1]. Työtavaksi voi valita myös perinteisen vihkotyön. Oppimisympäristöä voi laajentaa luokanopetuksessa käytävien sisältöjen mukaisesti, esim. lähiluonto- ja kotiseuturetkillä. Ryhmytymistä ja vuorovaikutusvaikutustilanteiden läpikäymistä jatketaan. Tuetaan vuorovaikutustaitojen kehittymistä, jotta omista kokemuksista ja ajatuksista kertominen on sujuvaa, kuuntelevaa ja muut huomioon ottavaa.

Vuosiluokilla 7-9

Elämäkatsomustiedon sisältöjen opettamisessa voidaan hyödyntää maailmaa tutkineiden ja muuttaneiden henkilöiden elämäkerrat soveltuvin osin. Keskustelevalla opetuksella pyritään tarjoamaan oppilaille tilaa ja keinoja rakentaa omia ajatuksiaan ja maailmankuvaansa. Myös dialogisuuden sosiaaliseen puoleen kiinnitetään huomiota.

Vierailut, vieraiden vastaanottaminen ja yhteistyö muiden toimijoiden tai järjestöjen kanssa tarjoavat oppilaille mahdollisuuden osallistua ja ottaa vastuuta omasta ympäristöstään. Samalla he voivat laajentaa maailmankuvaansa. Tuetaan keskustelutaitojen kehittymistä siten, että ihmisten moninaisuutta on mahdollista tarkastella kunnioittavasti, arvostavasti ja kiireettömästi välttämällä nopeita päätelmiä ja perusteettomia mielipiteitä. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään silloin, kun se tukee vuorovaikutustaitojen monipuolista kehittymistä ja käsitteiden syvällistä ymmärtämistä. Nostetaan esiin mediasta tapahtuvaan tiedonhankintaan ja tiedon tuottamiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa

Vuosiluokilla 1-2

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämäkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

Vuosiluokilla 3-6

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämäkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa.

Elämäkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

Vuosiluokilla 7-9

Oppilaita ohjataan ikäkauden mukaisesti työskentelemään yhdessä toisten kanssa ja osallistumaan aktiivisesti oman katsomuksellisen identiteettinsä rakentamiseen oman ikäkautensa, taustansa ja elämäntilanteensa perustalta. Elämäkatsomustieto tukee siten vuorovaikutuksen ja ajattelutaitojen kehittymistä, oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista sekä eettisiä taitoja, joita kaikkia tuetaan myös yksilöllisten tarpeiden mukaan. Oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta vahvistetaan osallistamalla oppilaita kaikissa työskentelytavoissa. Elämäkatsomustiedon opetuksessa pyritään siihen, että jokainen oppilas kokee osallisuutta ja voi hyvin.

Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa

Vuosiluokka 1

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, muut työskentelytaidot, tekemisen laatu, tehtäviin tarttuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 2

- Arvioidaan: sosiaaliset ja ryhmätyöskentelytaidot, ohjeiden vastaanottaminen ja noudattaminen, työskentelytapojen vakiintuminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 3

- Arvioidaan: työskentelytavat ja niissä tapahtuvat muutokset, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus tunneilla
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio huoltajalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 4

- Arvioidaan: itsenäiset työskentelytaidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, suhtautuminen koulutyöhön
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 5

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, muiden huomioiminen
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 6

- Arvioidaan: itsenäinen työskentely, omatoimisuus, aloitteellisuus ja ryhmässä toimiminen, oma tuottaminen ja soveltaminen, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, aktiivisuus, osallistuminen luokkakeskusteluihin, vastuuntunto, tiedonhaun taidot
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute koko ryhmälle, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Elämäkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet Opetuksen tavoitteena on	Sisältöalue et	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan

<p>T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Vastuullisen toiminnan tunteminen</p>	<p>Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa</p>
<p>T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä</p>	<p>S2, S3, S4</p>	<p>Tietojen ja käsitteiden hallinta</p>	<p>Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta</p>
<p>T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään</p>	<p>S1-S4</p>	<p>Tietojen ja käsitteiden hallinta</p>	<p>Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.</p>
<p>T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan</p>	<p>S1-S4</p>	<p>Oppimaan oppimisen taidot</p>	<p>Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.</p>
<p>T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden</p>	<p>S1, S2, S3</p>	<p>Vuorovaikutus-taidot ja toiminta ryhmän jäsenenä</p>	<p>Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella</p>

katsomuksellisia kannanottoja			toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	S1-S4	Vaikuttamisen keinojen tunteminen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Vuosiluokka 7

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, kokonaisuuksien hallitseminen, tiedonhaun taidot, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, aktiivisuus ja omatoimisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 8

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely, harrastuneisuus, aktiivisuus
- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Vuosiluokka 9

- Arvioidaan: työskentely itsenäisesti ja ryhmässä, oma tuottaminen, tiedonhaun taidot ja omatoimisuus, aktiivisuus ja harrastuneisuus, oppilaan osaamisen vahvuudet ja heikkoudet, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, mm. osallistuminen luokkakeskusteluihin, tiedon yhdistely

- Tapa: jatkuva havainnointi ja palatteen antaminen, suullinen ja kirjallinen tuottaminen, ryhmätyöt, kannustava suullinen palaute sekä koko ryhmälle, että henkilökohtaisesti, numeroarviointi välitodistuksessa, sanallinen arvio ja numeroarvosana oppilaalle lukuvuoden päättyessä

Elämäkatsomustiedon päättöarvioinnin kriteerit hyvälle osaamiselle (arvosanalle 8) oppimäärän päättyessä

Opetuksen tavoite	sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta tunnistamaan, ymmärtämään ja käyttämään katsomuksellisia käsitteitä	S1	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa käyttää katsomuksellisia käsitteitä ja tunnistaa niiden välisiä suhteita.
T2rakentaa oppilaan kulttuurista yleissivistystä ohjaamalla oppilasta tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja katsomuksiin ja perehtymään Unescon maailmanperintöohjelman	S1	Kulttuurien ja katsomusten tunteminen	Oppilas osaa hankkia tietoa erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas osaa kertoa Unescon maailmanperintöohjelman lähtökohdista ja nimetä joitain maailmanperintökohteita.
T3 ohjata oppilasta tuntemaan erilaisia uskonnottomia ja uskonnollisia katsomuksia, niiden keskinäistä vuorovaikutusta sekä tiedon ja tutkimuksen roolia katsomusten arvioinnissa	S1	Erialaisten katsomusten tunteminen ja vertailu	Oppilas osaa nimetä keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä ja kehityskulkuja, erityisesti seemiläisen monoteismin ja sekulaarin humanismin historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia vaiheita. Oppilas osaa kertoa, miten katsomuksia voi tarkastella tutkivasti ja tieteellisesti

T4 ohjata oppilasta tutkimaan uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin perusteita	S1, S3	Uskonnollisen ajattelun ja uskontokritiikin tunteminen	Oppilas osaa selittää uskonnollisen ajattelun luonnetta ja antaa esimerkkejä uskontokritiikin pääpiirteistä.
T5 ohjata oppilasta tuntemaan katsomusvapaus ihmisoikeutena sekä katsomusvapauden turvaamisen kansallisia ja kansainvälisiä keinoja	S1, S3	Katsomusvapauden merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä katsomusvapaudesta ihmisoikeutena ja joistakin katsomusvapauden turvaamisen mekanismeista sekä niiden puutteista erilaisissa tilanteissa.
T6 ohjata oppilasta hahmottamaan erilaisia katsomuksellisia ratkaisuja sekä niiden taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita	S1, S2, S3	Katsomuksellisten valintojen perusteiden tarkastelu	Oppilas osaa kuvata erilaisten ihmisten katsomuksellisten valintojen taustalla olevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä perusteita.
T7 kannustaa oppilasta maailman moninaisuuden ja kaikkien yhdenvertaisen kohtelun hyväksymiseen ja ymmärtämiseen	S1, S2, S3	Monikulttuurisuuden ja yhdenvertaisuuden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata monimuotoisuutta ja antaa esimerkkejä ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta
T8 ohjata oppilasta huomaamaan eettisiä ulottuvuuksia elämästään ja ympäristöstään sekä kehittämään eettistä ajatteluaan	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa käyttää eettistä käsitteistöä sekä tulkita ja soveltaa sitä
T9 innostaa oppilasta pohtimaan omien valintojensa vaikutusta kestävään tulevaisuuteen paikallisesti ja globaalisti	S1, S2, S3	Kestävän elämäntavan periaatteiden tunteminen	Oppilas osaa nimetä keskeisiä luonnon ja yhteiskunnan kestävään tulevaisuuteen liittyviä piirteitä ja tarkastella kestävä elämäntavan merkitystä tulevaisuudelle. Oppilas

			tuntee keinoja vaikuttaa paikallisesti ja globaalisti.
T10 ohjata oppilas tuntemaan ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkitys ja eettinen perusta	S2, S3	Eettisen ajattelun taidot	Oppilas osaa nimetä tärkeimmät ihmisoikeuksiin ja yhdenvertaisuuteen liittyvät käsitteet ja perustella ihmisoikeuksien merkitystä.

Laaja-alainen osaaminen

Vuosiluokat 1-3

- L1,L2,L3,L4, L5, L7

Ensimmäisillä vuosiluokilla painottuu erityisesti L2. Kulttuurista osaamista voivat palvella maailmanlaajuiset mytologiset kertomussisällöt, niihin liittyvät symbolit, kulttuurille tyypilliset arkkityypit ja erilaiset elintavat. Vuorovaikutusta ja ilmaisua harjoitellaan ryhmässä, jossa on eri ikäisiä oppilaita eri luokilta, ja jossa oppilas opettelee kuuntelemaan kaikkia sekä arvostamaan erilaisia puheenvuoroja ja näkemyksiä ja jossa häntä itseään arvostetaan. Itsensä ilmaisua voi tukea keskusteluin, leikein ja esimerkiksi piirtämisen ja askartelun kautta. Myös alku- ja loppurunot, laulut, leikit jne. voivat tukea vuorovaikutusta.

Myös muut oppimiskokonaisuudet toteutuvat seuraavasti:

- L1 (tarinoiden eettiset ja syy-seuraussuhteita alleviivaavat sisällöt, alku- ja loppurunot tai laulut tukevat ajattelua ja antavat välineitä oppimiseen, tila kysymysten esittämiselle, havainnointiin keskittyminen esim. kello)
- L3 (tarinoista esiin tulevat vaikeat tilanteet ja niistä selviäminen, oman kehon kunnioitus, sosiaalisten taitojen opettelu),
- L4 (symbolisen ja arkkityyppisen aineiston esivaikutus),
- L5 (esim. tarinoiden kautta käsitellään tapoja suojella itseä ja tapoja toimia oikein esim. internetissä),
- L7 (tarinoiden, laulujen ja runojen tulee tukea oppilasta ilmaisemaan itseään ja ymmärtämään eettisten kysymysten luonnetta)

Vuosiluokat 4-6

- L1, L2, L3; L4;L5, L7

Vuosiluokilla 4-6 L2 merkitys säilyy, mutta kulttuurista osaamista ja vuorovaikutusta voidaan laajentaa kertomusten lisäksi esimerkiksi elämäkertoilla tai kertomuksilla lapsien elämästä ympäri maailmaa, tai monikulttuurisilla vierailijoilla. L1 voidaan tukea esim. erilaisilla todellisuutta vastaavilla tarinoilla tai tapauksilla, jotka haastavat oppilaita syy-seurausten oivaltamiseen, ongelmanratkaisuun, erilaisten vaihtoehtojen punnitsemiseen ja erojen

tekemiseen. L3 on tärkeä, koska itsenäisyyden alue kasvaa, ja lapsi alkaa tehdä yhä enemmän itseään koskevia ratkaisuja. Tunneilla opetellaan tunteiden tunnistamista, käsittelyä, erilaisten valintojen tekemistä, itsehallinta- ja keskustelutaitoja, sekä käsitellä esimerkiksi oman kehon, perheen ja elämänpiirin arvokkuutta ja tärkeyttä. Edellä mainitussa toteutuu myös L7.

Myös muut oppimiskokonaisuudet toteutuvat seuraavasti:

- L4 ja L5 (esim. eettisyys ja kriittisyys somessa ja internetissä),
- L7 (esim. oikeudenmukaisuus maailmassa, auttamistyöhön tutustuminen, luonnonsuojelu ja arvo)

Vuosiluokat 7-9

- L1,L2,L3,L4, L5,L6,L7

Vuosiluokilla 7-9 L1-L3 säilyvät koko ajan oppiaineen ytimessä, mutta L4-L7 merkitys kasvaa. Näitä osa-alueita voidaan tukea esimerkiksi analysoimalla ja tutustumalla nuorisokulttuurin erilaisiin ilmiöihin, toteuttamalla myös TVT:tä opetuksessa ja työtavoissa, tutustumalla erilaisiin suuriin elämäntarinoihin ja toteuttamalla esimerkiksi auttamis- ym. vastaavia projekteja.

---

[1] Draama voi olla vaikka kokonaisen vuoden menetelmä elämänkatsomustiedon sisältöjen käsittelemiseen.

Verrattuna menetelmän vaihtamiseen joka tunti etuna on se, että oppilaat osaavat odottaa, mitä tulee tapahtumaan.